

ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ 2. ОСНОВИ ПЕДАГОГІКИ

ТЕМА 3. ОСНОВНІ КАТЕГОРІЇ ПЕДАГОГІКИ. ВИХОВАННЯ У ЦІЛІСНОМУ ПЕДАГОГІЧНОМУ ПРОЦЕСІ.

Мета: повторити основні категорії педагогіки та вивчити особливості педагогічного процесу в закладах профільної середньої освіти. Висвітлити особливості інклюзивного навчання у закладах профільної середньої освіти.

ПЛАН ЗАНЯТТЯ

1. Педагогіка як наука.
2. Методологія педагогіки. Основні категорії педагогіки.
3. Метод і методика науково-педагогічного дослідження.
4. Виховання у цілісному педагогічному процесі. Концепції виховання.

Ключові слова: предмет педагогіки, освіта, навчання, виховання, метод дослідження,

МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ ДО ВИВЧЕННЯ ТЕМИ

При опрацюванні *першого питання* насамперед необхідно ознайомитися зі структурою й завданнями педагогіки, усвідомити значущість педагогічних знань у підготовці здобувачів ступеня вищої освіти магістра, які навчаються за спеціальністю А4 Середня освіта (за предметними спеціальностями); простежити міжпредметні зв'язки педагогіки з іншими науками. Основну увагу необхідно акцентувати на тому, що педагогічна наука вивчає виховання як суспільне явище, досліджує його закономірності й принципи, зміст, форми та методи, узагальнює передовий педагогічний досвід, прогнозує результати педагогічного процесу. Все це в сукупності і становить предмет педагогіки.

Під час підготовки відповіді на *друге питання* необхідно усвідомити, що методологія педагогіки – це система знань, що відображає основні педагогічні теорії, концепції, принципи й підходи до вивчення педагогічних явищ і процесів, методи їх дослідження. Предметом методології педагогіки є закономірності процесу розвитку та формування особистості здобувача освіти. Стосовно основних категорій педагогіки необхідно зазначити, що традиційно до найважливіших категорій педагогіки відносять виховання, освіту і навчання. Однак останнім часом їхнє коло дещо розширюється за

рахунок таких понять, як розвиток, навчальний процес, педагогічний процес, навчально-виховний процес та ін.

Щодо *третього питання* потрібно ознайомитися з основними методами педагогічного дослідження, серед яких метод педагогічного спостереження, вивчення педагогічного досвіду, метод індивідуальної бесіди, анкетування, тестування, метод вивчення документів, метод аналізу продуктів діяльності, метод групового оцінювання тощо. Необхідно з'ясувати сутність і характерні особливості кожного із вказаних методів та особливості його застосування у ліцеях та закладах фахової передвищої освіти.

При опрацюванні *четвертого питання* необхідно звернути увагу на визначення виховання як цілеспрямованого та організованого процесу формування особистості. У педагогіці поняття «виховання» використовують у широкому соціальному, в широкому педагогічному, у вузькому педагогічному, в гранично вузькому педагогічному значеннях. Необхідно розібратися, що означають всі ці педагогічні значення виховання. В основі концепцій виховання, як правило, лежать різні уявлення про природу людини, які визначають зміст і методи виховання дітей. Характеризуючи концепції виховання, насамперед необхідно орієнтуватися на ідею, яка покладена в основу цієї концепції та як це впливає на виховання особистості. Зокрема, концепція репресивної педагогіки ґрунтується на ідеї первородного гріха і спрямована на придушення природного начала в дитині. Педагогіка цілеспрямованого формування особистості за певним зразком ґрунтується на ідеї соціалізації. Концепція розвитку природних задатків у дитини і обмеження негативних проявів використовує ідею природного детермінізму, а концепція вільного виховання, саморозвитку і невтручання ґрунтується на ідеї первісної доброти дитини. У рамках цих концепцій можна виділити три базові моделі виховання: директивну, прихованого впливу та сприяння.

Питання для самоконтролю:

1. Що вивчає педагогіка?
2. Назвіть етапи розвитку педагогіки та вкажіть їх відмітні риси.
3. Перерахуйте основні напрями розвитку сучасної педагогічної наук.

Розкрийте її взаємозв'язок з практикою.

4. Які основні категорії педагогіки? Охарактеризуйте їх
5. Розкрийте сутність поняття «виховання» в сучасному розумінні.
6. Які Ви знаєте концепції виховання?
7. Назвіть і коротко охарактеризуйте методи дослідження в педагогіці..

Тести для самоконтролю

1. Оберіть твердження, яке розкриває сутність поняття «педагогіка»:

- А. особлива сфера суспільної діяльності, складовими частинами якої є освіта та навчання;
- Б. наука про виховання людини;
- В. особлива сфера формування національної свідомості, характеру, етнічної приналежності;
- Г. цілеспрямований та організований процес формування особистості.

2. Об'єктом дослідження в педагогіці є:

- А. педагогічний процес, умови його організації та здійснення, формування особистості та колективу у взаємозв'язках і стосунках з педагогами у цьому процесі;
- Б. визначення цілей і завдань навчання та виховання;
- В. розробка правил, рекомендацій щодо реалізації процесу виховання;
- Г. цілеспрямований та організований процес формування особистості.

3. Укажіть метод педагогіки, який широко застосовується в сучасних дослідженнях:

- А. порівняння та зіставлення;
- Б. спостереження та експеримент;
- В. експеримент і порівняння;
- Г. аналіз і спостереження.

4. Укажіть засновника педагогіки як науки:

- А. Ян Амос Коменський;
- Б. Джон Локк;
- В. Г. С. Сковорода;
- Г. Ж. Ж. Руссо.

5. Оберіть твердження, яке розкриває сутність поняття «виховання»:

- А. один зі способів отримання освіти, самостійне здобуття людиною знань, умінь і навичок, підвищення рівня свого розвитку;
- Б. історична спільність людей, що складається в процесі формування певних характерних її ознак;
- В. процес взаємодії вихователя і вихованців з метою формування їх особистості;
- Г. спосіб мислення, загальна духовна налаштованість, ставлення індивіда або соціальної групи до навколишнього світу.

6. Одним із завдань педагогіки є:

А. розробка змісту навчання і виховання в умовах індивідуалізації та диференціації;

Б. пізнання закономірностей, що відзначаються у психіці суб'єктів педагогічного процесу;

В. аналіз продуктів творчої діяльності учнів;

Г. виявлення етнічної специфіки методів виховання.

7. Одним із джерел педагогіки є:

А. народна педагогіка;

Б. психотерапія;

В. корекційна педагогіка;

Г. соціальна педагогіка.

8. Гуманістична педагогіка ґрунтується:

А. на вивченні етнічної свідомості й самосвідомості, міжгрупових стосунків;

Б. на вивченні структурних складових психіки, їх особливостей та якісних характеристик;

В. на вивченні та всебічному осмисленні процесу розвитку особистості, а також залежностей між її формуванням, розвитком і вихованням;

Г. на екзистенціалізмі.

9. Важливим джерелом педагогіки є:

А. передовий педагогічний досвід;

Б. розробка правил, рекомендацій щодо реалізації процесу виховання;

В. процес цілеспрямованого розвитку та формування особистості людини в умовах її навчання та виховання;

Г. об'єктивні закони конкретно-історичного процесу виховання, органічно пов'язані із законами розвитку суспільних відносин, а також реальна суспільна виховна практика формування підростаючих поколінь, особливості й умови організації педагогічного процесу.

9. Самоосвіта – це:

А. цілеспрямована, самостійна діяльність людини (а для дітей – керована дорослим) над удосконаленням своєї особистості;

Б. вища форма відображення дійсності, що властива людям і пов'язана з їхньою психікою, абстрактним мисленням, світоглядом, самосвідомістю, самоконтролем своєї поведінки й діяльності та передбаченням результатів останньої;

В. психічний процес, який полягає в закріпленні, збереженні та відтворенні минулого досвіду; дає можливість його повторного застосування в життєдіяльності людини;

Г. процес опосередкованого й узагальненого відображення в мозку людини предметів об'єктивної дійсності в їх істотних властивостях, зв'язках і відношеннях.

10. Освіта – це:

А. процес і результат оволодіння системою знань, умінь і навичок, формування на їх основі світогляду, моральних та інших якостей особистості, забезпечення відповідного рівня розвитку особистості;

Б. цілісний процес взаємодії вчителя і учнів, у ході якого здійснюється навчання, виховання, розвиток особистості;

В. процес цілеспрямованого розвитку та формування особистості людини в умовах її навчання та виховання;

Г. цілеспрямована, самостійна діяльність людини (а для дітей – керована дорослим) над удосконаленням своєї особистості.

Завдання 1. Підготуйте виступи з питань до практичного заняття, до одного з питань (на вибір) розробіть презентацію (не менше 8 слайдів). Обґрунтуйте, у чому полягають методичні особливості презентації.

Завдання 2. Педагогічна ситуація. Учитель на початку уроку привітався з учнями, а потім попросив, щоб вони тихенько сиділи і займалися своїми справами. А сам зайнявся своїм смартфоном. Так пройшов весь урок. Після уроку учні розповіли класному керівнику, як добре у них пройшов урок у Володимира Олександровича.

Проаналізуйте ситуацію і запропонуйте, щоб ви зробили на місці класного керівника. Який виховний вплив цього уроку? На Вашу думку, як запобігти таким явищам у закладах профільної середньої освіти.

Файли до завдань 1, 2 викладіть на сторінці дисципліни у MOODLE у папку «Виконані завдання до семінарського заняття 3».